

Aan de commissie
Zorg, Welzijn, Cultuur en Sport

Geachte commissieleden,

Tijdens uw vergadering van 21 december 2022 heb ik u een tweetal toezeggingen gedaan, naar aanleiding van de expertsessie mannenontmoetingsplekken, mannensekswerk en jongensslachtoffers, en met betrekking tot de bespreking van het onderzoeksrapport 'Pays*x 010, mannelijke sekswerkers in Rotterdam'. Met deze brief informeer ik u over de afdoening van deze toezeggingen.

Toelichting

De toezeggingen betreffen het (1) ingaan op de (zeven) aanbevelingen aan de gemeente, voortkomend uit het onderzoeksrapport¹; en (2) het voorzien in informatie over uitstappende sekswerkers; inclusief hoe zij worden begeleid en hoe hierover wordt gecommuniceerd. In deze brief zal ik beide toezeggingen separaat toelichten.

(1) Aanbevelingen onderzoekers aan gemeente (22bb008836)

In het onderzoeksrapport worden in hoofdstuk 7 (vanaf p. 88) door de onderzoekers aanbevelingen gedaan aan verschillende partijen; algemene aanbevelingen voor *alle* stakeholders en specifieke aanbevelingen voor de sekswerk-community; hulp- en zorgverlening; politie en de gemeente. Voor deze toezegging richt ik mij op de algemene aanbevelingen (drie) en de aanbevelingen gericht aan de gemeente (vier). Alvorens hierop in te gaan is het goed om aan te geven dat hulpverlening aan sekswerkers na de publicatie van het rapport is doorgegaan, maar sinds de uitkomst van het rapport er geen acute beleidsaanpassingen in dit kader zijn gedaan.

Aanbeveling algemeen: niet oordelen over sekswerk en het bieden van anonieme en laagdrempelige mogelijkheden tot contact

Mannelijke sekswerkers uit (de regio) Rotterdam kunnen voor ondersteuningsbehoeftes, vragen en hulp laagdrempelig terecht bij het informatie- en dienstencentrum Door2Door en het specialistisch maatschappelijk werk van het ESSM (Expertisecentrum Seksualiteit, Sekswerk en Mensenhandel, onderdeel van Stichting Humanitas). De 'mannenveldwerker' (veldwerker die is gericht op sekswerk door jongens en mannen) is regelmatig aanwezig bij Door2Door. Hij is aanwezig bij spreekuren en daarnaast zijn er voornemens om speciale evenementen voor jongens en mannen te organiseren.

¹ [22bb005053](#) en [22bb005055](#).

Ook door het actief aanspreken van mannen en jongens tijdens outreach-activiteiten kunnen anoniem vragen worden beantwoord en kunnen zij worden doorverwezen voor (laagdrempelig beschikbare) hulp waar nodig. Het ESSM neemt hierin een respectvolle en niet-oordelende positie in, waarin sekswerk expliciet als (legaal) werk wordt beschouwd.

Als gemeente kunnen we verbeteren in het voorzien in heldere informatie en door de Rotterdamse regels rondom vergund werken beter vindbaar en begrijpelijker te maken. Daarbij moet wel worden aangetekend dat de Rotterdamse regelgeving en de begrijpelijkheid daarvan ook samenhangt met landelijke wet- en regelgeving. De wens die in het rapport naar voren komt dat (mannelijke) sekswerkers zelf bepalen wanneer en hoeveel persoonlijke data zij willen delen, moet dan ook worden gezien in het kader van de huidige vereisten voor vergund werken, zoals opgenomen in de [Nota Seksbranche en Prostitutie Rotterdam](#), maar vooruitkijkend nog meer in het kader van de wettelijke vereisten aangaande het nieuwe wetsvoorstel Wet Regulering Sekswerk² (WRS), wat in januari 2023 in consultatie is gegaan. De WRS voorziet in een vergunningsplicht voor sekswerkers, gemeentelijk toezicht en de opname van relevante gegevens in een landelijk register.

Aanbeveling algemeen: oog hebben voor diversiteit onder mannelijke sekswerkers

Ik sluit mij aan bij de uitkomst van het onderzoeksrapport waarin wordt gesteld dat de diversiteit onder de groep mannelijke sekswerkers groot is; zowel in achtergrond, omstandigheden als in de beweegredenen om als sekswerker actief te zijn. Het is van belang dat alle partijen, en hulpverlening in het bijzonder, bij deze verscheidenheid blijft aansluiten en als zodoende hun dienstverlening kan aanpassen op de behoefte van de doelgroep. Een blijvende inzet van veldwerk specifiek gericht op jongens en mannen, waarin ook een intersectionele visie wordt gehanteerd, is iets waar ik mij nu en in de toekomst aan wil committeren.

Aanbeveling algemeen: een gezamenlijk streven om mannelijke sekswerkers te ondersteunen: start werkgroep 'Ondersteuning Mannelijke Sekswerkers'

Op de oproep voor een werkgroep ter ondersteuning van mannelijke sekswerkers, waaraan verschillende betrokken organisaties deelnemen, is tot op heden nog niet geacteerd. Een dergelijke werkgroep zou regelmatig bijeenkomen om te spreken over pijnpunten en ontwikkelingen; ervaringen delen en samen te zoeken naar oplossingen voor problemen. Representatie van mannelijke sekswerkers aan zo'n overleg wordt daarbij benoemd als zijnde essentieel. Wel is in 2022 opnieuw gestart met een periodiek overleg Prostitutie Maatschappelijk Werk (PMW) waarin ook mannensekswerk en de ontwikkelingen hierin worden besproken. Vaste deelnemers aan het PMW-overleg zijn gemeente, hulpverlening en de GGD. Politie (AVIM), exploitanten en representatie uit de sekswerk-community kunnen op uitnodiging deelnemen wanneer de vaste deelnemers hiertoe besluiten, om de uitwisseling tussen partijen te bevorderen. Hier zal in 2023 verder vorm aan worden gegeven. In reactie op de aanbeveling, wordt de waarschijnlijke toegevoegde waarde van een dergelijke werkgroep onderschreven, al moet ook worden opgemerkt dat hierbij een goede representatie van de doelgroep van groot belang is, maar mogelijk ook lastig om te organiseren. Het is dan ook de moeite waard om te bekijken op welke manier hieraan op een goede manier invulling gegeven kan worden. Middels de tot stand gekomen herstart van het PMW-overleg wordt dit onderzocht en worden mogelijkheden geïnventariseerd om structureel in contact te komen met mannelijke sekswerkers.

² Zie ook [Wetsvoorstel Regulering Sekswerk](#) Tweede Kamer; [Nota van wijziging WRS](#); en de [Kamerbrief](#) 11 juli, uitwerking coalitieakkoord WRS

Aanbeveling gemeente: hervinden van vertrouwen in overheid en vergroten van veiligheid

Het lijkt erop dat het vertrouwen van mannelijke sekswerkers (en sekswerkers in het algemeen) in overheden laag is en in de Covid-jaren verder is afgenomen. Ook ingewikkelde landelijke wetgeving; onheuse bejegening door instanties; de maatschappelijke-, juridische en arbeidsrechtelijke positie die verbeterd moet worden, en het stigma wat sekswerkers door hun beroepskeuze ervaren, is iets wat in de afgelopen jaren heeft geleid tot een afnemend vertrouwen. Ook de geanticipeerde komst van nieuwe landelijke regelgeving draagt niet bij aan het terugbrengen van vertrouwen. Het hervinden van vertrouwen van (mannelijke) sekswerkers in de overheid, en daarmee ook in ons als gemeente, is geen gemakkelijke opgave maar daarmee niet iets om te negeren. Samen werken aan meer vertrouwen vergt een lange adem en een blijvende inzet op hulp en ondersteuning van sekswerkers. Dit doen wij door het goede gesprek te blijven voeren met hulpverlening en andere instanties; sekswerkers sensitief en respectvol te benaderen in onze communicatie; informatie rondom sekswerk toegankelijk te maken en het aanbod rondom dienst- en hulpverlening aan sekswerkers, uitstapprogramma's en seksuele gezondheid op peil te houden, te blijven evalueren en te versterken waar nodig. Ook is het includeren van de stem van mannelijke sekswerkers binnen beleidsvorming belangrijk om in dit kader mee te nemen.

Aanbeveling gemeente: vereenvoudigen regels en voorschriften en steunend sekswerkbeleid

Gemeentelijk beleid en regelgeving zijn, zoals eerder vermeld, sterk afhankelijk van landelijke wet- en regelgeving. Dat geldt bovenal ten aanzien van het zelfstandig werken: het huidige stelsel is immers gebaseerd op het uitgangspunt dat legaal sekswerk mogelijk wordt gemaakt in seksinrichtingen of bij seksbedrijven die over de daarvoor benodigde vergunning beschikken. Het gemeentelijke toezicht is dan ook gericht op de exploitanten van die bedrijven. Zelfstandig (thuis)sekswerk valt daar niet onder, en individuele sekswerkers zijn ook geen onderwerp van gemeentelijk toezicht. Verschillende gemeenten, waaronder Rotterdam, laten zelfstandig thuissekswerk desondanks onder bepaalde omstandigheden wel toe. Landelijke uniforme regelgeving hieromtrent is dan ook gewenst. De WRS voorziet hierin (gedeeltelijk), met de individuele vergunningplicht voor sekswerkers waarmee zelfstandig thuissekswerk zou worden toegestaan wanneer de WRS wordt ingevoerd.

In aanvulling op, en naar aanleiding van, de passage waarbij wordt aangegeven dat, *'veel mannen werken buiten de regelgeving die hiervoor geldt én de angst voor contact met autoriteiten die deels daaruit voortvloeit'* wil ik daarbij aangeven dat het werk in de outreach naar mannelijke sekswerkers, en het continueren van laagdrempelige (medische) zorg en hulpverlening en uitstapbegeleiding voor deze groep van groot belang blijft. Ook wordt in deze aanbeveling opgeroepen tot het betrekken van de community en het inzetten van ervaringsdeskundigheid bij de totstandkoming van beleid. Daarbij wordt reeds aangegeven dat het complex is om dit goed vorm te geven, onder andere door de diversiteit van de groep en een gebrek aan een representatieve vorm van zelforganisatie. Desalniettemin is het goed om deze mogelijkheid te onderzoeken, bijvoorbeeld in de vorm van een klankbordgroep of het uitnodigen van een vertegenwoordiging uit de community in bestaande overleggen (zoals besproken onder aanbeveling drie).

Aanbeveling gemeente: bijdrage leveren aan de-stigmatisering

In de aanbeveling waarin de gemeente wordt opgeroepen om bij te dragen aan de-stigmatisering, volgt een tweeledige vraag: (i) het bijdragen aan de-stigmatisering in de maatschappij door bijvoorbeeld het inzetten van publiekscampagnes; het ontwikkelen van lokale initiatieven in dit kader; en/of het financieren van projecten die zich richten op het de-stigmatiseren van sekswerkers. Daarnaast (ii) vragen de onderzoekers aandacht voor online grooming van jonge jongens door oudere mannen en een actieve inzet om dit tegen te gaan.

Aangaande (i) zijn er op dit moment geen voornemens om een publiekscampagne of project op te richten. Wel benadruk ik het belang van een veilige sector zonder stigma voor alle mensen die hierin werkzaam zijn en de inzet op de verbetering van de sociale en juridische positie van sekswerkers. Vanuit het Rotterdamse domein zijn ESSM en Door2Door als lid verbonden aan de Sekswerk Alliantie Destigmatisering (SWAD). Als gemeente staan we goed in contact met deze organisaties en ondersteunen we de activiteiten die worden ondernomen in het kader van het de-stigmatiseren van de beroepsgroep, waaronder het ontwikkelen van materialen die een genuanceerde en positieve beeldvorming ondersteunen. Ook gaan we de komende periode bekijken hoe we de stem van sekswerkers meer kunnen betrekken in de beleidsvorming, zoals ook hiervoor reeds werd aangegeven, en houden we de (medische) zorg en hulpverlening voor sekswerkers toegankelijk, zowel voor hen die vergund als onvergund werken. Verder zal de gemeente aandacht houden voor de veiligheid van sekswerkers.

Aangaande (ii) wil ik allereerst -en hopelijk ten overvloede- benadrukken dat wij grooming en seksuele uitbuiting (van minderjarigen) uiteraard expliciet veroordelen. Dit zijn fenomenen waar wij als gemeente binnen onze inzet in het tegengaan van uitbuiting, alert op moeten zijn en blijven. Ik kan in deze aangeven dat we als gemeente inzetten op preventie, onder andere door het verzorgen van voorlichting op seksuele uitbuiting en seksueel grensoverschrijdend gedrag aan jongeren. In opdracht van de gemeente heeft ESSM gewerkt aan het vernieuwen van de voorlichting op deze thema's, waarin ook aandacht is voor thema's als sexting, shaming, het creëren van deepfake beelden en zogenaamde 'sextortion'³. Deze lessen worden (wanneer aangevraagd) gefaciliteerd door het ESSM op middelbare scholen en MBO-scholen. Er zijn voorlichtingen beschikbaar gericht op jongeren, maar er zijn ook modules gericht op (onderwijs)professionals die op deze manier beter worden uitgerust om zorgelijk gedrag bij jongeren te signaleren. Sinds de lancering in oktober 2022 is er veel interesse in deze voorlichtingen getoond en er worden goede reacties op ontvangen. Door veldwerkers en de vertrouwenspersoon voor de seksbranche wordt daarnaast gedurende het hele jaar online veldwerk verricht, gericht op Rotterdamse advertenties, waarbij het signaleren van zorgen rondom uitbuiting en grooming bij hun takenpakket hoort. Slachtoffers van uitbuiting en andere(n) (jongeren) die zorgen hebben kunnen daarnaast anoniem en laagdrempelig melden of een gesprek voeren met zorgprofessionals van Fier! (chatmet.fier.nl), die zijn gespecialiseerd in hulp bij geweld in afhankelijkheidsrelaties. Daarnaast is in april een Rotterdamse campagne gestart⁴ over (onder andere) seksuele uitbuiting; gericht op jongeren en zichtbaar op verschillende plekken in de stad, waaronder op digitale abri's, Rotterdamse scholen en sociale mediakanalen. Daarnaast blijft het belangrijk om onze zorgen over grooming en uitbuiting actief te delen met onze partners binnen de Politie en het Openbaar Ministerie, waarbij we moeten samenwerken om misstanden zoveel mogelijk tegen te gaan.

³ Sextortion kan worden gedefinieerd als 'situaties waarbij daders dreigen seksueel getint beeldmateriaal te verspreiden om slachtoffers te dwingen aanvullend beeldmateriaal te maken, seksuele handelingen/activiteiten te verrichten of eisen van een andere aard te vervullen'. (Gorissen e.a., 2020)

⁴ [Campagne](#) 'Chat Erover', in samenwerking met o.a. [Fier!](#) En Jongerenwerk op Zuid

Aanbeveling gemeente: mogelijkheden verkennen voor toegang tot de formele arbeidsmarkt

De laatste aanbeveling voor de gemeente in het rapport richt zich op de problematiek rondom sekswerkers die willen uitstappen maar geen perspectief vinden in de formele arbeidsmarkt. In het rapport worden hiervoor (ook) redenen genoemd, waaronder geen recht hebben van verblijf of geen werkvergunning, en het geen recht hebben op sociale voorzieningen. Ook wordt door het onderzoek onderkend dat de gemeente slechts een beperkte invloed heeft op dergelijke omstandigheden. Geldende wetgeving en criteria maken het lastig om deze groepen te faciliteren in hun wens tot een gemakkelijke(re) toegang tot de arbeidsmarkt. Wel voorziet (de regio) Rotterdam in uitstaptrajecten, waarbij sekswerkers die willen uitstappen in de verschillende leefgebieden worden ondersteund, waaronder in een stap naar ander werk door middel van begeleiding van een jobcoach. (Hier wordt u in deel twee van deze brief verder over geïnformeerd.) Wanneer sekswerkers door hun omstandigheden hier niet voor in aanmerking komen, moet per individu worden bekeken hoe zij wel geholpen kunnen worden om uit hun situatie te kunnen stappen. Naast het huidige beschikbare aanbod in het kader van uitstaptrajecten, is het tevens de moeite om te bekijken hoe we de aansluiting van sekswerk naar nieuw werk verder kunnen verbeteren, bijvoorbeeld door het oprichten van een (anoniem) register waar bedrijven zich kunnen registreren die voormalig sekswerkers een oordeelloze en veilige werkplek willen en kunnen bieden.

(2) Informatie betreft het uitstappen bij sekswerk (22bb008837)

Rotterdam biedt hulp bij uitstappen uit de seksbranche. Voor 2023 is geïndiceerd dat in (de regio) Rotterdam zo'n 150 cliënten worden begeleid binnen een uitstaptraject. Sekswerkers die niet meer werkzaam wensen te zijn in de seksbranche kunnen deelnemen aan een traject waarbinnen zij begeleiding ontvangen bij het vinden van ander werk of kunnen aansluiten bij overige dagbesteding buiten de seksindustrie. Het uitstapprogramma is zowel beschikbaar voor sekswerkers die zelf eerder voor het vak van sekswerker hebben gekozen, alsook voor slachtoffers van uitbuiting. De Rotterdamse uitstapprogramma's zijn toegankelijk voor zowel vrouwelijke, mannelijke als transgender cliënten en wordt uitgevoerd door ESSM. De duur van de trajecten varieert sterk per individu.

Voor sekswerkers kan het erg lastig zijn om de seksbranche te verlaten, in het bijzonder wanneer zij voorafgaand of tijdens hun werk in de seksindustrie geen andere arbeid hebben verricht en niet beschikken over een afgeronde beroepsopleiding. Het uitstappen uit de seksbranche brengt grote veranderingen met zich mee in verschillende leefgebieden, waaronder: huisvesting; financiën, dagbesteding; sociaal functioneren; psychisch functioneren; lichamelijk functioneren; praktisch functioneren; seksualiteit en zingeving.

Prostitutie Maatschappelijk Werkers ('PMW-ers') begeleiden uitstappers in dit traject en helpen hen om de stap naar uitstappen (definitief) te kunnen zetten. Voor het begeleiden van dit traject worden uitstappers gekoppeld aan een maatschappelijk werker als vaste begeleider, die tevens als casemanager fungeert. Naast de casemanager worden uitstappers begeleidt door een jobcoach en een zorgcoördinator mensenhandel (in geval van slachtoffers van uitbuiting); een woonbegeleider (in geval van huisvesting) en een veldwerker mannensekswerk (bij uitstappende mannen). Bij mannelijke sekswerkers kan er sprake zijn van een combinatie aan problematiek binnen verschillende leefgebieden, waaronder huisvesting, inkomen en sociale acceptatie. Ook bij transpersonen is vaak sprake van specifieke problematiek. Hulpverlening wordt daarop afgestemd.

Er zijn verschillende manieren waarop sekswerkers en slachtoffers van uitbuiting in contact komen met hulpverlening en de uitstapprogramma's. Onder meer door middel van (online en offline) veldwerk. Veldwerk wordt door verschillende partijen uitgevoerd die waar nodig naar elkaar doorverwijzen. Ook zet Rotterdam specifiek in op mannenveldwerk. Een aanzienlijk deel van vraag en aanbod vindt online plaats, via internetfora, chats en datingsapps, mede omdat er nauwelijks vergunde werkplekken zijn voor mannelijke sekswerkers. Door het online benaderen van sekswerkers zoals escorts en thuiswerkers, worden zij op de hoogte gesteld van het hulp- en uitstapaanbod. Ook sluit ESSM (soms) aan bij escortcontroles van de politie, waarbij zij informatie geven over hulptrajecten en de mogelijkheden bij uitstappen.

Naast het veldwerk worden sekswerkers die willen uitstappen regelmatig doorverwezen door de Politie, GGD, CoMensha (landelijk coördinatiecentrum mensenhandel) en andere (regionale) organisaties. Daarnaast kunnen sekswerkers altijd zelf aangeven meer informatie te willen ontvangen over de mogelijkheid tot uitstappen. Voor informatie over uitstappen kunnen zij o.a. terecht op de [website](#) en bij het informatie- en dienstencentrum [Door2Door](#).

Voor buitenlandse (ex-)sekswerkers die een hulpvraag hebben aangaande de terugkeer naar het land van herkomst, wordt er binnen ESSM samengewerkt met de Rotterdamse afdeling van het IOM (International Organization for Migration). Het IOM bezoekt ook regelmatig de opvanglocatie van ESSM. Ook wordt er -wanneer gewenst en passend-, samengewerkt met Stichting ROS (Rotterdams Ongedocumenteerden Steunpunt) en Stichting Barka.

Afdoening toezeggingen

Ik ga ervan uit dat ik met deze brief afdoende vervolg heb gegeven aan de toezeggingen zoals gedaan in de commissievergadering van 21 december 2022; te weten: 22bb008836 (aanbevelingen onderzoeksrapport mannelijke sekswerkers) en 22bb008837 (informatie over uitstappen voor (mannelijke) sekswerkers) en stel voor om ze als afgedaan te beschouwen.

Met vriendelijke groet,

R. Buijt
Wethouder Zorg, Ouderen en Jeugdzorg